

Державна служба статистики України

СХВАЛЕНО

Рішення Комісії з питань
удосконалення методології
та звітної документації
(протокол від 02.10.2020
№ КПУМ/19-20)

**СТАНДАРТНИЙ ЗВІТ З ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
"ОБСТЕЖЕННЯ УМОВ ЖИТТЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ"
1.05.00.01**

електронна пошта:

телефон:

керівник державного

статистичного спостереження:

M.Novichenko@ukrstat.gov.ua

(044) 234-32-13

Новиченко М. В.

Зміст

	Стор.
1. Вступ.....	3
2. Компоненти якості державного статистичного спостереження.....	6
2.1. Відповідність.....	6
2.2. Точність.....	9
2.3. Своєчасність та пунктуальність.....	19
2.4. Доступність та зрозумілість.....	21
2.5. Послідовність та зіставність.....	21
2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів.....	24
2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів.....	25
2.8. Конфіденційність, прозорість та захист.....	27
3. Заключна частина.....	28

1. Вступ

Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження "Обстеження умов життя домогосподарств" (далі – звіт) підготовлено з метою інформування користувачів стосовно основних критеріїв та показників якості його результатів. Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів конкретного циклу обстеження, а визначена чинною методологією, процедурами обробки даних та методами вимірювання якості результатів.

Наведені у звіті компоненти якості, такі як відповідність, точність, своєчасність та пунктуальність, доступність та зрозумілість, послідовність та зіставність, відповідають принципам виробництва статистичної продукції, які визначено розділом III Принципів діяльності органів державної статистики, затверджених наказом Держстату від 17.08.2018 № 170.

Метою проведення державного статистичного спостереження "Обстеження умов життя домогосподарств" (далі – ДСС, спостереження) є формування інформації щодо соціодемографічних характеристик, умов та рівня життя домогосподарств для комплексного дослідження добробуту різних соціальних груп, питань бідності, інформаційного забезпечення розрахунків макроекономічних показників.

ДСС було запроваджено у 1999 році на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 02.11.1998 № 1725 "Про проведення обстеження умов життя у домогосподарствах" (зі змінами).

Програма ДСС зазнала суттєвих змін з часу його впровадження. Основними причинами цих змін були: необхідність гармонізації програми ДСС з міжнародними, зокрема, європейськими класифікаціями, рекомендаціями та стандартами; урахування змін у національній нормативній та законодавчій базах; більш повне задоволення потреб користувачів.

Із 2000 року до програми обстеження було введено модульне опитування щодо наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування (проводиться один раз на два роки) та самооцінки населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги, а з 2001 року – щодо самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів.

У 2007 році було запроваджено нове модульне опитування щодо доступу домогосподарств до Інтернету, а також, з метою дослідження якості життя та поширення окремих проявів депривації серед населення, модульне опитування щодо доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг (проводиться один раз на два роки).

Із 2013 року, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20.06.2012 № 554 "Про проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення", запроваджено нове модульне опитування щодо ефективності програм соціальної підтримки населення (проводиться один раз на п'ять років).

Спостереження відповідно до Довідника розділів статистики належить до розділу 1.05 "Доходи та умови життя" за тематикою статистичного виробництва 1.05.00.01 "Обстеження умов життя домогосподарств".

Нормативно-правовою основою проведення ДСС є Закон України "Про державну статистику" та план державних статистичних спостережень, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Організаційно-методологічні засади ДСС та система показників, яка розробляється за його результатами, відповідають (або частково відповідають) вимогам та рекомендаціям, викладеним у: Регламенті Комісії ЄС № 1983/2003 від 7.11.2003 щодо впровадження Регламенту Європейського Парламенту та Ради Спільноти № 1177/2003 зі статистики доходів та умов життя (EU-SILC) стосовно переліку цільових первинних змінних; Регламенті Комісії (ЄС) № 1980/2003 від 21.10.2003, що впроваджує Регламент (ЄС) № 1177/2003 Європейського Парламенту і Ради про статистику Співтовариства щодо доходів і умов життя (EU-SILC) в частині визначень та оновлених визначень; Регламенті (ЄС) № 2016/2015 від 17.11.2016 на виконання Регламенту (ЄС) № 808/2004 Європейського Парламенту і Ради від 21 квітня 2004 року про статистику Співтовариства стосовно інформаційного суспільства; Статистичному документі "Обстеження бюджетів домогосподарств (HBS) в ЄС. Методологія та рекомендації з гармонізації-2003"; посібнику з вимірювання доступу домашніх господарств і приватних осіб до ІКТ і масштабів їх використання Міжнародної спілки електрозв'язку, 2014; методологічному посібнику "Європейське обстеження "Інтерв'ю про здоров'я" (EHIS)" (версія 2013).

Перелік показників та методи проведення ДСС визначені Методологічними положеннями з організації державного статистичного спостереження "Обстеження умов життя домогосподарств" (далі – Методологічні положення), затвердженими наказом Держкомстату від 23.12.2011 № 373 зі змінами, затвердженими наказом Держстату України від 22.08.2014 № 244, від 28.12.2018 № 293, від 21.05.2019 № 168, 29.04.2020 № 133 та 10.08.2020 № 243, та розміщеними на офіційному вебсайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) в розділі "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя".

Результати обстеження використовуються для розрахунків окремих показників системи національних рахунків, інших галузей статистики, частини індикаторів продовольчої безпеки, формування показників гендерної статистики, для досліджень ефективності й адресності заходів щодо соціального захисту найбільш уразливих верств населення. Дані обстеження є основною інформаційною базою для досліджень питань бідності.

Джерелами інформації ДСС є: форма № 1-УЖД "Контрольна картка складу домогосподарства", форма № 2-УЖД "Запитальник основного інтерв'ю", форма № 3-УЖД "Щоденник поточних витрат домогосподарства", форма № 4-УЖД "Журнал квартальних витрат" (допоміжна форма при проведенні квартальних

інтерв'ю), форма № 5-УЖД "Квартальний запитальник про витрати і доходи домогосподарства", Анкета № 1 "Будівництво та ремонт", Анкета № 2 "Стан здоров'я членів домогосподарства. Наявність товарів тривалого користування/Доступ домогосподарств до окремих товарів та послуг", Анкета № 3 "Самооцінка доходів домогосподарства. Доступ домогосподарств до інформаційно-комунікаційних технологій", Анкета № 4 "Ефективність програм соціальної підтримки населення".

ДСС проводиться шляхом безпосереднього опитування населення з використанням створеної в органах державної статистики мережі штатних працівників – фахівців з інтерв'ювання, які пройшли необхідне навчання.

Основні статистичні продукти, в яких оприлюднюються дані ДСС, розміщуються на офіційному вебсайті Держстату:

статистичні збірники "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України", "Самооцінка домогосподарствами рівня своїх доходів", "Витрати і ресурси домогосподарств України", "Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги", "Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг", "Наявність у домогосподарств товарів тривалого користування", "Доступ домогосподарств України до Інтернету", "Діти, жінки та сім'я в Україні", "Жінки і чоловіки в Україні" та "Соціальні індикатори рівня життя населення України", "Статистичний щорічник України" та "Регіони України" – в розділі "Статистична інформація"/"Публікації"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя" і "Соціальний захист", а також "Багатогалузева статистична інформація"/"Комплексна статистика" та "Регіональна статистика";

статистична інформація "Соціально-економічне становище домогосподарств України", "Витрати і ресурси домогосподарств України" (квартальна), а також щодо опитування домогосподарств, які беруть участь в обстеженні умов їх життя, з питань ефективності програм соціальної підтримки населення – у розділі "Статистична інформація"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя";

файл мікроданих "Анонімні мікродані за основними показниками щодо доходів, витрат та умов життя домогосподарств" - у розділі "Статистична інформація"/"Файли мікроданих"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Обстеження умов життя домогосподарств".

Наприкінці всіх публікацій наведено методологічні пояснення щодо програми обстеження умов життя домогосподарств, а також оцінки якості даних, основних термінів та системи показників.

Крім того, статистична інформація за результатами ДСС на постійній основі надається для заповнення запитальників Статистичному офісу Європейського Союзу (Євростату), Міжнародному валютному фонду (МВФ), Дитячому фонду Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Міжнародній телекомунікаційній спілці (ITU), Міжнародній організації праці (МОП), Відділу статистики ООН,

Європейській економічній комісії ООН (ЄЕК ООН), а за окремими запитами – іншим іноземним установам, організаціям та користувачам.

Інформація за результатами ДСС також поширюється територіальними органами Держстату.

2. Компоненти якості державного статистичного спостереження

2.1. Відповідність

Відповідність – це ступінь, з яким результати державних статистичних спостережень задовольняють поточні та потенційні потреби користувачів.

Державне статистичне спостереження є основною інформаційною базою для комплексного дослідження рівня матеріального добробуту різних соціальних груп домогосподарств. Через мережу обстежуваних домогосподарств органи державної статистики отримують інформацію про фактичну структуру витрат населення, необхідну для обчислення індексу споживчих цін, розрахунків показників диференціації населення за рівнем добробуту, в тому числі щодо чисельності населення країни із середньодушовими доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму; дослідження рівня життя окремих, у тому числі найменш забезпечених соціальних груп тощо.

Показниками ДСС є:

грошові витрати домогосподарств, у т.ч. споживчі, неспоживчі грошові витрати;

грошові витрати домогосподарств на харчування;

сукупні витрати домогосподарств, у т. ч. споживчі, неспоживчі сукупні витрати;

сукупні витрати домогосподарств на харчування;

сукупні ресурси домогосподарств, у т. ч. грошові, негрошові, загальні доходи домогосподарств;

коефіцієнт концентрації (індекс Джині) по грошових, загальних доходах;

децильний коефіцієнт диференціації грошових, загальних доходів населення;

співвідношення грошових, загальних доходів 10% найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів);

співвідношення грошових, загальних доходів 20% найбільш та найменш забезпеченого населення (квінтільний коефіцієнт фондів) обсяги споживання продуктів харчування в домогосподарствах;

співвідношення темпів зростання середньодушових еквівалентних грошових, загальних доходів 40% найменш забезпечених та всього населення;

частка грошових, загальних доходів 40% найменш забезпечених в усіх грошових, загальних доходах населення;

обсяги споживання продуктів харчування в домогосподарствах;

частка спожитих продуктів харчування, вироблених в особистих підсобних господарствах;

енергетична цінність спожитих у домогосподарствах продуктів харчування;
 вміст білків, жирів, вуглеводів у спожитих у домогосподарствах продуктах харчування;
 кількість домогосподарств, у т. ч. кількість обстежених домогосподарств;
 середній розмір домогосподарства;
 середній еквівалентний¹ розмір домогосподарства;
 кількість населення, яке проживає у домогосподарствах;
 кількість осіб, які повідомили, що хворіли за останні 12 місяців;
 кількість осіб, які повідомили, що мають хронічні (6 місяців і більше) захворювання або проблеми зі здоров'ям;
 кількість осіб, які повідомили, що зверталися за медичною допомогою протягом останніх 12 місяців;
 кількість жінок у віці 15 років і старші, які проживають у домогосподарствах;
 кількість жінок у віці 15 років і старші, які народжували дітей;
 кількість осіб у віці 12 років і старші, які повідомили, що курять;
 частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома;
 кількість домогосподарств, рівень доходу яких протягом останнього року не дозволяв забезпечити навіть достатнє харчування;
 кількість домогосподарств із дітьми;
 частка домогосподарств із дітьми, які складаються лише з дітей та непрацюючих пенсіонерів;
 кількість домогосподарств, у складі яких є діти, які не мають одного чи обох батьків;
 кількість домогосподарств без дітей;
 середня кількість працюючих у розрахунку на одне домогосподарство, коефіцієнт економічного навантаження на працюючого члена домогосподарства;
 кількість домогосподарств за ступенем задоволення своїми житловими умовами;
 середній розмір житлової площі на одну особу;
 частка населення, яке живе у перенаселеному житлі;
 частка дітей у віці до 18 років, які живуть у перенаселеному житлі;
 кількість домогосподарств за типом основного джерела води, яким вони користуються;
 частка домогосподарств, які утримують худобу, птицю і бджіл;
 середня площа землі (соток), яку використовує одне домогосподарство (серед домогосподарств, які мають земельні ділянки);
 кількість домогосподарств, які мають земельні ділянки;

¹ При розрахунках середньодушових показників, а також показників диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту відповідно до сучасної міжнародної практики впроваджено використання шкали еквівалентності. Зазначена шкала є системою коефіцієнтів, яка відображає зменшення мінімально необхідних потреб на одну особу, яка входить до складу домогосподарства, при збільшенні розміру домогосподарства та зміні його складу. В Україні застосовується шкала, за якою першій особі домогосподарства присвоюється коефіцієнт 1, а всім іншим – 0,7.

середня вага особи, середній зріст особи;

індекс маси тіла;

частка населення у віці 6 років і старше, яке займається фізкультурою та спортом;

частка домогосподарств, які потерпали від певних проявів бідності та позбавлень;

частка населення, яке проживає в домогосподарствах, які потерпають від певних проявів бідності та позбавлень;

частка населення, яке проживає в домогосподарствах, які мають 3 або 4 та більше ознак депривації із 9;

кількість товарів тривалого користування у середньому на 100 домогосподарств;

кількість домогосподарств за наявністю товарів тривалого користування.

Визначення та поняття показників ДСС у частині показників витрат повністю відповідають методології європейського обстеження бюджетів домогосподарств (HBS), показників доходів – частково методології європейського обстеження доходів і умов життя (EU-SILC), основних показників матеріальної депривації – частково EU-SILC, показників доступу домогосподарств до Інтернету – частково методології європейського опитування про використання ІКТ домогосподарствами (ICT), показників самооцінки стану здоров'я членів домогосподарств – частково методології європейського обстеження "Інтерв'ю про здоров'я" (EHIS).

Одиницею спостереження є домогосподарство. Респондентами (звітно-обліковими одиницями) цього обстеження є фізична особа та домогосподарство.

Домогосподарство – сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати в будь-яких із цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи (стаття 1 Закону України "Про Всеукраїнський перепис населення"). Оскільки частка домогосподарств, у складі яких є особи, не пов'язані родинними стосунками, складає незначну частину (наприклад, у 2019 році – 0,19% від загальної кількості домогосподарств, а від кількості домогосподарств, за винятком одинаків – 0,29%), у сучасних економічних умовах поняття "домогосподарство" і "сім'я" дуже близькі. Частка таких домогосподарств наводиться у методологічних поясненнях до річного збірника "Витрати і ресурси домогосподарств України", який розміщено на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Статистична інформація"/"Публікації"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя".

При проведенні ДСС для узагальнення інформації використовують національні класифікатори, а саме: Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), Класифікацію індивідуального

споживання за цілями (КІСЦ), Номенклатуру продукції сільського господарства (НПСГ), Класифікацію видів економічної діяльності (КВЕД), Класифікацію організаційно-правових форм господарювання (КОПФГ).

Обробка і розрахунок інформації за даними ДСС здійснюється щоквартально як у цілому по Україні, так і за місцем проживання домогосподарств (велике, мале місто, сільська місцевість), за регіонами, за економічними районами, за типами домогосподарств тощо. Річні розробки передбачають застосування більш широкого кола типів домогосподарств. Перелік розрізів розробки Даних ДСС наведено у методологічних коментарях до річного збірника "Витрати і ресурси домогосподарств України", який розміщується на офіційному вебсайті Держстату (за результатами обстеження 2019 року).

Для забезпечення потреб користувачів за результатами ДСС із 1999 року формуються динамічні ряди щодо характеристики домогосподарств, структури сукупних витрат домогосподарств, структури сукупних ресурсів домогосподарств, розподілу населення за рівнем середньодушових загальних доходів, диференціації життєвого рівня населення, споживання продуктів харчування в домогосподарствах, з 2000 року – щодо наявності у домогосподарствах окремих товарів тривалого користування.

2.2. Точність

Точність – це ступінь наближеності розрахунків до дійсних значень.

ДСС проводиться відповідно до Методологічних положень. Також для його проведення та для здійснення обробки й аналізу отриманих результатів розроблені такі методико-методологічні документи:

Методологічні положення стандартного модульного опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги, затверджені наказом Держкомстату від 30.12.2009 № 510; Методологічні положення для оцінки показників бідності на регіональному рівні із застосуванням методів статистико-математичного моделювання, затверджені наказом Держкомстату від 01.10.2010 № 408 (зі змінами); Методологічні положення щодо коригування показників життєвого рівня домогосподарств з метою врахування доходів і витрат найбільш забезпеченого населення, затверджені наказом Держстату від 31.12.2014 № 415; Методика розрахунку системи статистичних ваг для поширення результатів державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств на генеральну сукупність, затверджена наказом Держкомстату від 14.11.2006 № 521 (зі змінами); Методика організації контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання, затверджена наказом Держкомстату від 18.07.2006 № 335 (у редакції наказу Держкомстату від 29.12.2008 № 525); Методика комплексної оцінки бідності, затверджена наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від

18.05.2017 № 827/403/507/113/232; Методика обробки результатів державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, затверджена наказом Держкомстату від 31.10.2011 № 278 (зі змінами); Методика оцінювання показників бідності на основі вдосконаленого плану вибірки обстеження умов життя домогосподарств і методів моделювання, затверджена наказом Держкомстату України від 23.12.2011 № 375 (зі змінами); Методика побудови статистико-математичної моделі для підвищення надійності оцінок показників бідності на регіональному рівні, затверджена наказом Держкомстату України від 23.12.2011 № 390 (зі змінами); Методика розрахунку характеристик надійності оцінювання показників за результатами вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, затверджена наказом Держстату України від 20.08.2012 № 356; Методика комплексної оцінки ефективності контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання, які проводять вибіркові обстеження домашніх господарств, затверджена наказом Держкомстату від 23.12.2011 № 391; Методика розрахунків показників доходів та ресурсів домогосподарств, затверджена наказом Держстату від 28.11.2014 № 372 (зі змінами); Методика проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення, затверджена наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від 01.09.2017 № 1396/1272/730/243/528; Методика розрахунку показників соціальних виключень та стану бідності за умовами життя, затверджена наказом Держстату від 29.12.2017 № 340. Вищезазначена статистична методологія розміщена на офіційному вебсайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) в розділі "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя".

Генеральну сукупність спостереження складають домогосподарства (за винятком колективних), які постійно проживають на території України.

Обстеження умов життя домогосподарств здійснюється на окремій мережі респондентів (неінституційних домогосподарств). Обсяг щорічної вибірки адрес для проведення обстеження умов життя домогосподарств становить близько 12 тис. (без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях). В обстеженні застосовується повна щорічна ротація респондентів. Вибірка територій замінюється один раз на п'ять років.

Вибіркове обстеження умов життя домогосподарств проводиться в усіх регіонах країни. Вибіркова сукупність домогосподарств, які обстежуються, репрезентує все населення України, за винятком військовослужбовців строкової служби, осіб, які знаходяться в місцях позбавлення волі, осіб, які постійно проживають у будинках-інтернатах, будинках для осіб похилого віку, а також маргінальних прошарків населення (безпритульні тощо). При формуванні вибіркової сукупності виключаються території, які не можуть обстежуватися у

зв'язку з радіоактивним забрудненням (зони відчуження й обов'язкового відселення).

За типом вибірка є багатоступеневою. При цьому у великих і малих містах регіонів вибірка є тріступеневою, у сільській місцевості – двоступеневою.

Формування вибіркової сукупності (переліку респондентів) ДСС здійснюється відповідно до Методологічних положень щодо формування вибірових сукупностей для проведення органами державної статистики України вибірових обстежень населення (домогосподарств), затверджених наказом Держстату від 26.02.2018 № 32 зі змінами, затвердженими наказом Держстату від 28.12.2018 № 293, та Методики формування вибірових сукупностей для проведення у 2019–2023 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, робочої сили та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості, затвердженої наказом Держстату від 01.03.2018 № 39 зі змінами, затвердженими наказом Держстату від 29.12.2018 № 296.

Для розрахунку показників, отриманих за результатами ДСС, здійснюється поширення вибірових даних (відповідей респондентів) на все населення України. Для проведення цієї процедури розраховується система ваг, яка враховує ймовірність відбору домогосподарств, фактичні рівні відмов домогосподарств від участі в обстеженні, а також передбачає гармонізацію результатів обстеження з даними демографічної статистики щодо кількості та статевовікової структури населення тощо.

Детальну інформацію щодо розрахунку системи ваг викладено в Методиці розрахунку системи статистичних ваг для поширення результатів державного вибірового обстеження умов життя домогосподарств на генеральну сукупність, розміщеній на офіційному веб-сайті Держстату в розділі "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя":

http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2006/521/metod.htm .

Головним джерелом похибок вибірки є специфіка вибірових обстежень, яка полягає в обстеженні лише спеціально відібраної частини генеральної сукупності, а також власне дизайн вибірки. Для визначення якості оцінок показників, що отримані за результатами ДСС, застосовуються характеристики точності (надійності): стандартна та гранична похибки вибірки, коефіцієнт варіації.

Похибка вибірки визначає межі довірчих інтервалів можливих значень показника за даними вибірового обстеження. Оцінка показника, для якого величина похибки вибірки є значною порівняно з величиною самої оцінки, не може бути використана при аналізі результатів обстеження.

Методи визначення надійності оцінок показників викладено в Методиці розрахунку характеристик надійності оцінювання показників за результатами вибірового обстеження умов життя домогосподарств, розміщеної на офіційному

веб-сайті Держстату в розділі "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя":
http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2012/356/metodika.zip.

За результатами ДСС розраховуються граничні похибки вибірки та коефіцієнти варіації для оцінок основних показників по Україні в цілому, за типами місця проживання (великі та малі міста, сільська місцевість), за регіонами та економічними районами. Зокрема у публікаціях міститься інформація щодо якості таких показників:

- "Грошові доходи", "Грошові витрати", "Сукупні витрати", "Загальні доходи" та "Сукупні ресурси", "Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення", "Індекс Джині" та "Децильний коефіцієнт фондів", які оприлюднені в річному збірнику "Витрати і ресурси домогосподарств України" (за 2019 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/06/zb_vrd_19_ue.zip;

- "Домогосподарства, які задоволені своїми житловими умовами", "Середній розмір домогосподарства", які оприлюднені в річному збірнику "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України" (за 2020 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_cdhd_20.zip;

- "Кількість членів домогосподарств, які оцінили свій стан здоров'я як добрий", "Кількість членів домогосподарств, які оцінили свій стан здоров'я як задовільний", "Кількість членів домогосподарств, які оцінили свій стан здоров'я як поганий", "Кількість домогосподарств, в яких хто-небудь з членів потребував медичної допомоги, придбання ліків та медичного приладдя", "Кількість жінок у віці 15 років і старшому, які повідомили, що народжували дітей", "Кількість членів домогосподарств, які курять", які оприлюднені в річному збірнику "Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги" (за 2019 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/03/snsz_med_2019.zip;

- "Кількість домогосподарств, члени яких відносять себе до бідних", "Кількість домогосподарств, члени яких відносять себе до небідних, але ще не представників середнього класу", "Кількість домогосподарств, члени яких постійно відмовлялися в найнеобхіднішому, крім харчування", які оприлюднені в річному збірнику "Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів" (за 2019 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/08/zb_sdrsd.zip;

- "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від неможливості споживати страви з м'ясом, курятиною, рибою (або їх вегетаріанським еквівалентом) через день", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від неможливості підтримувати достатньо теплу температуру у своєму житлі протягом опалювального сезону", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від недостатності коштів для тижневого сімейного відпочинку не вдома один раз на рік", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що не мали можливості дозволити собі

неочікувані необхідні витрати за рахунок власних ресурсів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що не мали можливості для своєчасної та в повному обсязі оплати орендних/іпотечних платежів, платежів за споживчими кредитами або оплати житлово-комунальних послуг", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від відсутності автомобіля через нестачу коштів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від відсутності пральної машини через нестачу коштів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від відсутності телевізора через нестачу коштів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах та потерпають від відсутності телефона (в т.ч. мобільного) через нестачу коштів", які оприлюднені в річному збірнику "Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг", який випускається раз на 2 роки (за 2019 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/04/zb_sddotp2019xl.zip;

- "Частка осіб, які повідомили, що за останні 12 місяців користувалися послугами Інтернету"; "Частка осіб, які повідомили, що користувалися послугами Інтернету не менше, ніж раз на день "; "Частка домогосподарств, які мають доступ до послуг Інтернету вдома", які оприлюднені в річному збірнику "Доступ домогосподарств України до Інтернету" (за 2019 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_dd_in19.zip;

- "Наявність холодильників у домогосподарствах", "Наявність пральних машин у домогосподарствах", "Наявність електропилососів у домогосподарствах", "Наявність телевізорів кольорових у домогосподарствах", "Наявність велосипедів у домогосподарствах", "Наявність мікрохвильових печей у домогосподарствах", "Наявність автомобілів у домогосподарствах", "Наявність мобільних телефонів у домогосподарствах", "Наявність персональних комп'ютерів у домогосподарствах", які оприлюднені у збірнику "Наявність в домогосподарствах товарів тривалого користування", який випускається раз на 2 роки (за 2018 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/04/zb_NTTK_2018xls.zip.

Оцінки основних показників, розрахованих за результатами ОУЖД, є точними як для рівня України в цілому, так і в розрізі великих, малих міст та сільської місцевості (величина відносної стандартної похибки не перевищує 5%). Оцінки показників для регіонального рівня в цілому менш надійні, ніж для рівня України. Це пояснюється значно меншим обсягом вибірки для кожного окремого регіону. В цілому дані обстеження можуть бути використані для статистичного аналізу на регіональному рівні. Для тих регіонів, по яких відносна стандартна похибка вибірки перевищує 10%, отримані оцінки можуть використовуватися в основному лише для якісного аналізу. При необхідності використання даних рівня регіонів по показниках, для яких величина відносної стандартної похибки вибірки велика, краще використовувати оцінки показників або економічному району, або по великих містах, або по Україні в цілому (залежно від відповідних значень величини відносної стандартної похибки вибірки).

Через невеликий обсяг вибірки та відповідно низьку надійність показники ДСС не розробляються в розрізі сільських районів та міст обласного значення.

Для підвищення рівня надійності та зменшення можливого негативного впливу окремих джерел похибок на різних етапах ДСС реалізується система різноманітних заходів, серед яких: щорічна актуалізація списків адрес домогосподарств для відбору, навчання фахівців з інтерв'ювання та контроль якості їх роботи, контроль якості усіх етапів обробки даних ДСС (арифметичний, логічний контроль, спеціальні методи обробки екстремальних значень (аутлаєрів) тощо), застосування процедур імпутації відсутніх даних та коригування статистичних ваг для зменшення впливу відмов респондентів від обстеження тощо.

Крім того, для зменшення величини похибок вимірювання в органах державної статистики застосовуються спеціальні процедури при розробці дизайну анкети (стандартизація, уніфікація тощо), застосовуються питання – фільтри та коментарі для фахівців з інтерв'ювання щодо узгодженості з іншими питаннями в статистичних формулярах. Крім того, проводиться тестування статистичних формулярів.

Зокрема, відповідно до Методики організації контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання, затвердженої наказом Держкомстату України від 18.07.2006 № 335 (зі змінами, затвердженими наказом Держкомстату України від 29.12.2008 № 525), здійснюється базовий, плановий та цілеспрямований контроль роботи фахівця з інтерв'ювання. Також на регіональному рівні здійснюється автоматизований логічний та арифметичний контроль інформації під час її введення з паперових анкет на електронні носії. Протокол помилок і повнота введення статистичних даних перевіряються, логічні узгодження між показниками аналізуються.

На державному рівні проводиться додатковий логічний контроль даних і узгодження окремих показників, отриманих з різних статистичних формулярів ДСС, після їх інтеграції в єдину базу даних; розрахунок вагових коефіцієнтів для розповсюдження інформації на генеральну сукупність; отримання на їх основі оцінок показників; розробка показників якості інформації для різних рівнів використання. Опис основних етапів обробки даних ДСС викладено у Методиці обробки результатів державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, затвердженій наказом Держкомстату від 31.10.2011 № 278 (зі змінами): http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2014/246/Mordvo.zip.

Одним із важливих етапів обробки даних ДСС, спрямованих на науково обґрунтовану компенсацію недоотриманої інформації внаслідок відмов та з інших причин, є імпутація. Імпутація – це процедура заповнення відсутніх значень (пропусків) по окремих ознаках або по групах ознак, які вимірюються програмою обстеження. Найбільш поширеною групою методів аналізу даних з пропусками є так звані "методи з заповненням". При використанні цих методів пропуски заповнюються величинами, які визначаються за допомогою спеціальних процедур,

і отримані "повні" дані оброблюються стандартними статистичними методами. Для заповнення використовуються такі основні процедури:

- заповнення середніми або метод "середнього значення" (замість пропущених величин підставляються середні, розраховані по присутніх даних);
- заповнення за пропорцією або метод "пропорцій" (замість пропущених величин підставляються величини, визначені з умови збереження пропорцій присутніх даних);
- заповнення з підбором, зокрема метод "hot-dek" (підставляються значення даних інших об'єктів вибірки).

Використання цих методів заповнення одночасно дає "повну" матрицю даних і дозволяє використати практично всі отримані в обстеженні дані, оскільки не передбачає відкидання відповідей з пропусками у значеннях окремих ознак.

Для характеристики надійності використовується показник рівня імпутації, який визначається як відношення кількості імпутованих значень певної ознаки X до загальної кількості значень цієї ознаки. Наприклад, рівень імпутації (рівень заповнення пропущених ознак) по основних показниках у 2019 році був незначним: по показнику "Витрати на купівлю продовольчих товарів" він склав 1,3%, а по показнику "Витрати на купівлю непродовольчих товарів" – 1,1%.

Основним наслідком відмов домогосподарств від обстеження є можливе викривлення структури вибіркової сукупності порівняно зі структурою генеральної сукупності, тобто порушення принципу репрезентативності вибірки.

Для оцінки можливих похибок здійснюється порівняння структури генеральної сукупності та структури вибірки за певними показниками (наводиться щорічно у збірнику "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України", http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_cdhd_20.zip).

Для визначення рівня репрезентативності вибірки був проведений порівняльний аналіз розподілів населення за статтю та віком у розрізі регіонів та економічних районів, що обраховувалися за даними вибіркового обстеження та даними демографічної статистики станом на 01.01.2019. Результати порівняння статевовікової структури вибіркової та генеральної сукупностей ДСС наведені у Таблиці 2.

Структура населення за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств і даними демографічної статистики станом на 1 січня 2019 року

(відсотків)

Вік (років)	Усе населення			Жінки			Чоловіки		
	Результати обстеження (незважаючи на дані)	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)	Результати обстеження (незважаючи на дані)	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)	Результати обстеження (незважаючи на дані)	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)
0-4	5,2	4,7	0,5	4,5	4,2	0,3	6,1	5,2	0,9
5-9	5,8	5,7	0,1	5,0	5,1	-0,1	6,8	6,3	0,5
10-14	5,4	5,1	0,3	4,8	4,6	0,2	6,3	5,7	0,6
15-19	4,4	4,4	0,0	3,9	4,0	-0,1	4,9	4,9	0,0
20-24	3,9	5,2	-1,3	3,7	4,7	-1,0	4,2	5,8	-1,6
25-29	4,7	6,9	-2,2	4,5	6,3	-1,8	5,0	7,6	-2,6
30-34	6,8	8,5	-1,7	6,4	7,8	-1,4	7,4	9,2	-1,8
35-39	6,4	8,0	-1,6	6,2	7,4	-1,2	6,7	8,6	-1,9
40-44	6,7	7,3	-0,6	6,5	7,0	-0,5	6,9	7,7	-0,8
45-49	7,1	6,9	0,2	6,9	6,7	0,2	7,4	7,2	0,2
50-54	7,1	6,5	0,6	7,0	6,5	0,5	7,1	6,5	0,6
55-59	8,4	7,4	1,0	8,4	7,7	0,7	8,3	7,1	1,2
60-64	8,1	6,7	1,4	8,5	7,2	1,3	7,5	6,0	1,5
65-69	7,0	5,7	1,3	7,7	6,5	1,2	6,3	4,8	1,5
70-74	4,5	3,5	1,0	5,1	4,3	0,8	3,7	2,7	1,0
75 і старші	8,5	7,5	1,0	10,9	10,0	0,9	5,4	4,7	0,7
	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-

Оскільки для рівня України відмінності не перевищують 2,2 в.п., вибіркова сукупність адекватно репрезентує населення України. Разом з тим представлені дані свідчать, що у вибірці спостерігається надлишок представників старших вікових груп обох статей і не вистачає представників молодших вікових груп, серед яких кількість відмов значно вища і, крім того, яких важче застати вдома. Якщо не враховувати ці викривлення, то відповідно всі характеристики домогосподарств будуть зміщені в бік домогосподарств, що включають осіб старшого та похилого віку або складаються лише з таких осіб. Особливо це стосується територій та груп населення зі значними рівнями відмов.

З метою мінімізації впливу таких зміщень для наближення результатів вибіркового обстеження до наявної зовнішньої інформації та підвищення рівня надійності оцінок показників, які вимірюються шляхом вибіркового спостереження, в ДСС застосовується процедура калібрації ваг із метою узгодження результатів обстеження з наявною зовнішньою інформацією. Використання статистико-математичних методів калібрації статистичних ваг дозволило мінімізувати відхилення даних ДСС від показників демографічної статистики. Ефективність застосування процедури калібрації в частині узгодження статевовікової структури населення ілюструють дані, що представлені у Таблиці 3.

Порівняння статевовікової структури населення до і після калібрації системи статистичних ваг, що застосовується для екстраполяції результатів вибіркового обстеження умов життя домогосподарств на генеральну сукупність станом на 1 січня 2019 року

	До калібрації			Після калібрації		
	Результати обстеження	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)	Результати обстеження	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)
Жінки у віці						
до 18 років	9,1	9,2	-0,1	9,2	9,2	0,0
18-35	10,1	11,4	-1,3	11,4	11,4	0,0
36-58	17,9	17,3	0,6	17,3	17,3	0,0
59 років і старші	19,7	15,8	3,9	15,8	15,8	0,0
Чоловіки у віці						
до 18 років	9,3	9,7	-0,4	9,7	9,7	0,0
18-35	9,0	11,9	-2,9	11,9	11,9	0,0
36-59	14,8	16,3	-1,5	16,3	16,3	0,0
60 років і старші	10,1	8,4	1,7	8,4	8,4	0,0
	100,0	100,0		100,0	100,0	

Якщо до калібрації максимальне відхилення результатів обстеження від даних демографічної статистики складало 3,9 в.п. для жінок віком 59 років і старше, то після калібрації відхилення відсутні по всіх наведених групах населення.

На всіх рівнях обробки даних розраховують рівень участі домогосподарств у обстеженні й аналізують основні причини неучасті. Так, наприклад, в обстеженні ОУЖД у 2019 році взяли участь 8107 домогосподарств (70,6% відібраних адрес за виключенням нежилих помешкань). Рівень участі в обстеженні сільських домогосподарств (89,5%) перевищував відповідний показник по міських (61,6%).

Найвищий рівень участі домогосподарств у обстеженні у 2019 році був у Івано-Франківській (93%), Рівненській (91,9%), Чернівецькій (90,6%), Луганській (90,3%) областях, а найнижчий – у місті Києві (38%), Харківській (51,3%), Дніпропетровській (51,8%) та Київській (52,4%) областях. У більшості областей цей показник становив від 60,1% до 89,9% (річний збірник "Витрати і ресурси домогосподарств України",

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/06/zb_vrd_19_ue.zip).

Основними причинами відмови домогосподарств від участі в обстеженні (за інформацією, повідомленою фахівцями з інтерв'ювання) були "категорична відмова без пояснень причини" – 92% домогосподарств та "недовіра до органів

влади" – 3%. Причини відмов домогосподарств, які проживають у сільській місцевості, дещо відрізняються від причин, за яких відмовляються брати участь в обстеженні міські домогосподарства.

Таблиця 4

Розподіл домогосподарств, які відмовились від участі в ОУЖД, за основними причинами (за підсумками опитування домогосподарств за програмою основного (базового) інтерв'ю, проведеного в листопаді 2019 року)

	Усі домогосподарства	У т. ч. проживають			
		у міських поселеннях			у сільській місцевості
		у великих містах	у малих містах	усього	
1	2	3	4	5	6
Усі домогосподарства, які відмовились брати участь в обстеженні	1527	1053	348	1401	126
у тому числі з причин (%):					
категорична відмова без пояснень					
причини	91,9	91,8	93,6	92,2	88,0
недовіра до органів влади	3,0	2,6	3,7	2,9	4,8
агресивна та неадекватна поведінка респондентів	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
релігійні переконання	0,5	0,1	0,6	0,2	3,2
заможне домогосподарство	0,3	0,3	0,0	0,2	0,8
відсутність часу	2,4	3,0	0,9	2,5	1,6
інше	1,0	1,3	0,3	1,1	0,8

Так, серед сільських домогосподарств частка тих, які відмовлялися брати участь в обстеженні через недовіру до органів влади, вища, ніж серед міських – 5% проти 3%, тих, які відмовилися через релігійні переконання – відповідно 3% проти 0,2%. Натомість у містах переважали домогосподарства, які відмовлялись від участі в обстеженні через відсутність часу – 3% проти 2% у сільській місцевості.

Інформація щодо кількості домогосподарств, які відмовились від опитування, враховується при коригуванні статистичних ваг, що розраховуються для розповсюдження результатів ДСС на генеральну сукупність.

Для мінімізації відмов домогосподарств від участі в обстеженні проводяться такі заходи, як ознайомлення домогосподарства із листом-запрошенням, навчання фахівців з інтерв'ювання з питань техніки проведення опитування серед різних суспільних груп населення та мотивації домогосподарств до участі у спостереженні. Крім того, з метою заохочення громадян до участі в ДСС респондентам передбачені щоквартальні виплати грошової компенсації за їхні витрати часу за ведення записів доходів, витрат та надання інших відомостей.

2.3. Своєчасність та пунктуальність

Своєчасність – це період часу між подією або явищем, що описують статистичні дані, та публікацією цих статистичних даних.

Пунктуальність – це період часу між фактичною датою публікації даних та плановою датою, яка визначена в офіційному календарі публікації.

Терміни оприлюднення статистичної інформації за результатами розробки спостереження визначені планом державних статистичних спостережень.

Статистична інформація за результатами ДСС оприлюднюється у заплановані терміни, випадків порушення термінів оприлюднення статистичних продуктів не було.

Для зручності користувачів на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Діяльність"/"Плани та графіки роботи" розміщено Календар оприлюднення інформації, де зазначені відповідні дати оприлюднення статистичних продуктів.

Збір, обробка, аналіз і поширення інформації за результатами ДСС здійснюється у такі терміни:

Таблиця 5

Календар державного статистичного спостереження (2019 рік)

	<i>Збір первинних даних на територіальному рівні</i>	<i>Обробка первинних даних на територіальному рівні</i>	<i>Обробка первинних даних на державному рівні</i>	<i>Аналіз зведених даних</i>	<i>Перше оприлюднення статистичної інформації</i>
1	2	3	4	5	6
Соціально-демографічні характеристики домогосподарств	до 30 листопада року, що передуює звітному	до 29 січня звітного року	до 27 квітня звітного року	до 02 липня звітного року	до 24 липня звітного року
Самооцінка стану здоров'я населення/ Самооцінка доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг	до 30 жовтня звітного року	до 25 листопада звітного року	до 28 грудня звітного року	до 07 лютого року, наступного за звітним / до 26 лютого року, наступного за звітним	до 13 березня року, наступного за звітним / до 26 березня року, наступного за звітним
Самооцінка домогосподарства рівня своїх доходів/Доступ домогосподарств до Інтернету	до 30 січня року, наступного за звітним	до 05 березня року, наступного за звітним	до 17 квітня року, наступного за звітним	до 18 червня року, наступного за звітним/ до 24 червня, наступного за звітним	до 14 серпня року, наступного за звітним/ до 09 липня, наступного за звітним

Витрати та ресурси домогосподарств (річні дані)	до 30 січня року, наступного за звітним	до 05 березня року, наступного за звітним	до 17 квітня року, наступного за звітним	до 20 травня року, наступного за звітним	до 30 червня року, наступного за звітним
Наявність товарів тривалого використання	до 30 жовтня звітного року	до 25 листопада звітного року	до 28 грудня звітного року	до 07 лютого року, наступного за звітним	до 18 березня року, наступного за звітним

Суттєвий проміжок часу, зазначений для підготовки збірника "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України", пов'язаний з плановим терміном поширення даних демографічної статистики. Зазначена інформація в частині статевовікової структури постійного населення України необхідна для розрахунку статистичних ваг для розповсюдження даних ДСС на всі домогосподарства.

Таблиця 6

Проміжок часу між закінченням періоду обстеження умов життя домогосподарств (2019 рік) та датою публікації результатів

Статистичні бюлетені та збірники	<i>Проміжок часу між закінченням польового етапу проведення обстеження та датою публікації його результатів, календарні дні</i>
Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України (щорічний збірник)	236
Витрати і ресурси домогосподарств України (щорічний збірник)	150
Витрати і ресурси домогосподарств України (квартальний бюлетень)	118
Самооцінка доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг (раз на 2 роки)	146
Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги (щорічний збірник)	133
Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (щорічний збірник)	205
Доступ домогосподарств України до Інтернету (щорічний збірник)	159
Наявність у домогосподарствах товарів тривалого користування (раз на 2 роки)	138

Дані у динаміці щодо основних річних показників ДСС доступні для користувачів у розділі "Статистична інформація" вебсайту. Проміжок часу між закінченням періоду польового етапу проведення ДСС та датою оприлюднення статистичної інформації на вебсайті за його підсумками – 160 днів.

Також відповідно до термінів, визначених у плані державних статистичних спостережень, починаючи з 2019 року, на офіційному вебсайті Держстату розміщується файл анонімних мікроданих для публічного використання

"Анонімні мікродані за основними показниками щодо доходів, витрат та умов життя домогосподарств".

Запити користувачів щодо надання інформації виконуються у терміни, передбачені вимогами Закону України "Про доступ до публічної інформації".

2.4. Доступність та зрозумілість

Доступність – це характеристика простоти та легкості, з якою користувач може отримати статистичні дані; вона визначається фізичними умовами, за наявності яких користувачі можуть отримати доступ до статистичних даних.

Зрозумілість – це характеристика простоти та легкості розуміння користувачем статистичних даних; вона вимірюється через інформаційне середовище, в якому представлені статистичні дані, що супроводжуються відповідними метаданими.

Метадані ДСС розміщені на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Діяльність"/"Статистичні спостереження"/"Метаописи державних статистичних спостережень"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя".

Результати спостереження розміщені у вільному доступі у форматах (*.doc, *.xls, *.pdf) на офіційному вебсайті Держстату у вигляді статистичних продуктів (статистичної інформації та статистичних збірників) та надаються користувачам засобами електронного зв'язку на підставі їхніх запитів.

Контакти для отримання додаткової інформації щодо результатів ДСС, відповідного методологічного забезпечення, а також довідок щодо умов розповсюдження його результатів:

адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601

телефони: (044) 234-01-34, 235-31-22, 234-32-13, 287-42-73, 287-12-11

адреси електронної пошти: M.Novichenko@ukrstat.gov.ua; office@ukrstat.gov.ua.

Контактна інформація для оформлення інформаційного запиту:

телефон: (044) 287-06-72, факс (044) 235-37-39

електронна пошта: el.zapyt@ukrstat.gov.ua.

2.5. Послідовність та зіставність

Послідовність двох або більше статистичних даних означає, наскільки у державних статистичних спостереженнях, у рамках яких вони вироблялися, використовувались однакові метадані – класифікації, визначення і сукупність, що вивчається, а також гармонізовані методи.

Зіставність – це окремий випадок послідовності, коли статистичні дані відносяться до тих самих об'єктів даних, а ціль їхнього об'єднання – зробити порівняння у часі або за регіонами, або за іншими сферами діяльності.

Властивість зіставності даних є результатом дії цілого ряду чинників. Основні чинники, що визначають зіставність певних показників, можуть бути об'єднані у дві групи: концепції обстеження та методологія вимірювання.

Група концепцій вибіркового обстеження включає такі елементи, як система показників (їх зміст, визначення), одиниці спостереження, генеральна сукупність, основа вибірки, звітний період і періодичність обстежень, географічне охоплення, міжнародні та національні стандарти, що застосовуються в обстеженні, тощо.

Група методології включає план (дизайн) вибірки, методи збору й обробки даних, оцінювання показників та ін.

При здійсненні порівнянь результатів ДСС у часі, за географічними районами або доменами слід мати на увазі таке.

Упродовж періоду проведення ДСС разом з організаційними змінами, які передбачали удосконалення плану (дизайну) вибірки, також здійснювалися зміни у програмі обстеження, що були спрямовані на гармонізацію з вимогами міжнародної, зокрема європейської, статистики та більш повне задоволення потреб користувачів. Методологічні пояснення до публікацій містять описи змін, які були зроблені у відповідні періоди. За можливістю здійснювалися перерахунки динамічних рядів основних показників спостереження.

Із 2000 року до програми ДСС були впроваджені ряд тематичних модульних опитувань: щодо наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування; самооцінки населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги; самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів; щодо доступу домогосподарств до Інтернету; доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг; щодо ефективності програм соціальної підтримки населення.

Із 2002 року до програми ДСС запроваджено міжнародну класифікацію індивідуального споживання товарів і послуг за цілями (СОICOP-HBS, 1997), рекомендовану Євростатом. Згадана класифікація застосовується в обстеженнях витрат домогосподарств, а також для розрахунків макроекономічних показників щодо сектору домашніх господарств та при розрахунках ІСЦ (індексу споживчих цін). У 2009 році до програми обстеження була впроваджена національна Класифікація індивідуального споживання за цілями, гармонізована з більш новою версією СОICOP-HBS, 2003.

Найбільш вагома стаття витрат "Витрати на харчування" наведена з виокремленням окремих статей витрат, що забезпечує можливість їх порівняння в динаміці з відповідними показниками за попередні роки (1999-2001 роки).

Із 2007 року показники диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту розраховані з використанням нових критеріїв: грошових та загальних доходів (грошових доходів з урахуванням вартісної оцінки надходжень з особистого підсобного господарства, а також сум безготівкових пільг та субсидій, отриманих від держави, допомог від родичів та інших осіб), на відміну від показників грошових та сукупних витрат, які використовувалися у

1999–2006рр. Зміна критеріїв зумовлена такими причинами. Із 2004 року в окремих, а у 2006 році майже в усіх регіонах спостерігалось перевищення рівня доходів домогосподарств над рівнем їх сукупних витрат. У зв'язку з цим показники доходів стали більш точно характеризувати реальний стан добробуту домогосподарств, ніж показники витрат, використання яких було доцільним у попередні роки.

Із 2011 року при розрахунках середньодушових показників, а також показників диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту відповідно до сучасної міжнародної практики розпочато використання шкали еквівалентності, яка відображає зменшення мінімально необхідних потреб на одну особу, яка входить до складу домогосподарства при збільшенні розміру домогосподарства та зміні його складу. Розрахунок показників доходів в еквіваленті на одну умовну особу зумовлений існуванням у домогосподарстві умовно-постійних витрат (плата за житло та паливо, товари тривалого користування тощо), тобто спостерігається так звана економія на розмірі домогосподарства. В основу розрахунку доходів на умовну особу покладено еквівалентну шкалу, що застосовується в національній практиці досліджень питань бідності, за якою першій особі у домогосподарстві присвоюється коефіцієнт 1, а всім іншим – 0,7 (наприклад, домогосподарство із 3 осіб має у своєму складі 2,4 умовних особи: $1+0,7+0,7=2,4$).

Для забезпечення зіставності показників динамічних рядів, наведених на офіційному вебсайті Держстату, було здійснено перерахунок даних за 2000-2010 роки з урахуванням шкали еквівалентності та використанням показників доходів в якості критеріїв диференціації.

Дані обстеження також переглядалися у зв'язку з непереборними обставинами. Зокрема, у 2014 році здійснено ретроспективні перерахунки інформації за 2010–2013 роки щодо основних показників ДСС без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

При здійсненні порівнянь результатів обстеження слід звертати увагу на необхідність урахування рівнів надійності даних (коефіцієнти варіації, граничні похибки вибірки) при використанні результатів для регіонального рівня або для окремих груп населення та ін.

На основі квартальних даних розраховується інформація щодо показників обстеження в середньому за місяць або за інші періоди, яка оприлюднюється як на кумулятивній основі (І півріччя, 9 місяців, рік), так і за кожний квартал окремо. Зокрема, це окремі таблиці для оцінювання рівня бідності та життєвого рівня населення, що містять кумулятивні дані ДСС за окремі періоди звітного року.

Отримані показники (у т.ч. на регіональному рівні) за всі визначені періоди можна порівнювати з відповідним періодом попереднього року (років).

2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів

Користувачами інформації, отриманої за результатами ДСС, є органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, організації профспілок та роботодавців, наукові, громадські і міжнародні організації, представники засобів масової інформації, студенти, інші фізичні особи. Зокрема, дані ДСС надаються відповідно до чинних угод щодо взаємообміну інформаційними ресурсами між Держстатом та Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (Угода від 30.05.2019 № 7) та Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України (Угода від 20.09.2019 № 13).

Ступінь відповідності результатів ДСС потребам користувачів оцінюється за допомогою анкетних опитувань.

Держстат провів анкетне опитування користувачів статистичної інформації з метою вивчення рівня задоволення інформаційних потреб користувачів статистичної інформації щодо показників наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування, яка міститься у статистичному збірнику "Наявність у домогосподарствах товарів тривалого користування" та розміщується на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Статистична інформація"/"Публікації"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя" та в аналогічних публікаціях територіальних органів Держстату (далі – ТОД).

Основні висновки за результатами опитування:

21% опитаних зазначили, що статистична інформація з тематики опитування є основною або важливою складовою їхньої діяльності, 75% – додатковою інформацією;

89% користувачів отримують необхідну інформацію з тематики опитування електронними засобами (Інтернет, офіційний вебсайт Держстату/ТОД), 21% – отримують інформацію шляхом одержання відповіді на запит, 15% – використовують засоби масової інформації;

84% опитаних постійно або періодично використовують статистичну інформацію щодо наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування;

9% опитаних використовують офіційний вебсайт Держстату/ТОД для отримання інформації постійно, 77% – періодично, 12% – майже не використовують;

65% – використовували статистичну інформацію щодо наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування для дослідження життєвого рівня населення, 32% – з метою аналізу та прогнозування соціально-економічного розвитку країни, 23% – для наукових досліджень, 12% – для здійснення міжнародних порівнянь, 8% – для розроблення концепцій, стратегій, програм, законодавчих і нормативно-правових актів, інших документів, 7% – для моніторингу виконання загальнодержавних програм розвитку;

90% опитаних користуються лише даними Держстату/ГОД, з інших джерел інформацію з тематики опитування не отримують;

91% користувачів надали оцінки "відмінно" та "добре" інформаційному наповненню статистичного збірника "Наявність у домогосподарствах товарів тривалого користування", 88% – надали такі ж оцінки аналогічним публікаціям ГОД;

при цьому найчастіше використовують показник "Рівень забезпеченості домогосподарств базовим набором товарів тривалого користування" (73%), на другому місці показник "Наявність у домогосподарствах окремих товарів тривалого користування" (68%); на третьому – "Частка домогосподарств, які мають товари тривалого користування" (51%); на четвертому – "Розподіл домогосподарств за кількістю та характеристикою товарів тривалого користування" (48%);

від 69% до 88% користувачів надали оцінку "відмінно" та "добре" за всіма критеріями якості даних щодо показників з тематики опитування. При цьому найбільш важливим критерієм якості статистичної інформації користувачі визначили "Точність/Надійність", на другому місці – "Своєчасність та Пунктуальність", на третьому – "Відповідність/ Релевантність", на четвертому – "Доступність та Зрозумілість/Ясність", на п'ятому – "Послідовність/Узгодженість та Зіставність/Порівнянність";

89% опитаних дали позитивну оцінку інформаційному забезпеченню з тематики опитування.

Більш детальна інформація про результати проведення анкетного опитування наводиться в повідомленні для користувачів, розміщеному на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Анкетні опитування".

2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів

ДСС проводять за місцем постійного проживання населення спеціально підготовленими працівниками (фахівцями з інтерв'ювання) шляхом безпосереднього опитування відібраних респондентів-домогосподарств. Фахівці з інтерв'ювання, які є штатними працівниками територіальних органів Держстату, залучаються до проведення трьох вибірових обстежень: умов життя домогосподарств, робочої сили та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості.

Загальнодержавна територіальна вибірка, яка сформована для цих обстежень, представляє всі регіони України відповідно до адміністративно-територіального устрою України. Зазначені обстеження проводять на різних мережах респондентів (домогосподарств). З урахуванням розміру вибірок по усіх трьох обстеженнях розраховується навантаження домогосподарств на одного фахівця з інтерв'ювання в частині проведення ДСС. При формуванні вибірки застосовуються спеціальні процедури для унеможливлення залучення респондентів, які беруть участь в ДСС,

до інших видів обстежень. У великому місті кожний фахівець з інтерв'ювання проводить обстеження умов життя в середньому 26 та 32, у малому – 17, у сільській місцевості – 7 домогосподарств.

З метою зменшення навантаження на респондентів для проведення ДСС застосовується повна щорічна ротація домогосподарств. Крім того, частина інформації збирається шляхом не щоквартальних, а одноразових (модульних) опитувань, окремі з яких проводяться один раз на два роки.

Найбільша частина навантаження на респондентів-домогосподарства формується за рахунок заповнення ними тижневих щоденників поточних витрат, у яких вони щоденно записують усі витрати та надають їх опис. З метою зменшення навантаження застосовується спеціальна процедура – ротація, яка полягає в плановій заміні домогосподарств, які ведуть щоденники поточних витрат відповідно до спеціально визначеної схеми. Домогосподарства рівномірно розподіляються на ротаційні групи, які заповнюють щоденники в різні тижні кожного кварталу. Зважаючи на припущення, що ці два тижні ведення щоденників є характерними для всього кварталу, отримання єдиного часового періоду обробки даних (кварталу) здійснюється шляхом множення відомостей з цих щоденників на коефіцієнт 6,5 (число тижнів у кварталі (13), поділене на кількість тижнів ведення щоденників (2)). Інтервал між веденням щоденників протягом кварталу становить 5 тижнів. Це забезпечує зменшення ефекту втоми домогосподарства від ведення щоденних записів.

Ураховуючи періодичність проведення обстеження ДСС, також оптимізовано процес безпосереднього опитування членів домогосподарства щодо обстеження умов їх життя.

З метою зменшення навантаження на респондентів програма спостереження передбачає такий порядок:

- під час першого опитування домогосподарства, що проводиться на початку обстеження за програмою основного інтерв'ю, отримується інформація стосовно загальних характеристик домогосподарства: його складу, сімейного стану його членів, житлових умов, наявності та використання земельних ділянок, худоби і птиці та характеристики його членів: антропометричних даних, рівнів освіти, статусів зайнятості тощо:

- у ході наступних (щоквартальних) опитувань домогосподарств до вищезазначеної інформації уносяться лише зміни щодо складу домогосподарства та сімейного стану його членів.

Також для зменшення навантаження в ході опитування застосовуються питання-фільтри, які дозволяють уникати збирання зайвих даних та проводити опитування окремих членів домогосподарства за скороченим переліком запитань відповідно до їх статусу зайнятості або залежно від інших ознак.

З метою оцінки навантаження на респондентів анкетами обстеження ДСС передбачено отримання інформації щодо тривалості проведення інтерв'ю фахівцем з інтерв'ювання. Наприклад, у 2019 році середня тривалість проведення

інтерв'ю становить близько 60 хвилин. Відомості про тривалість інтерв'ю цього обстеження враховують під час планування модульних вибіркового обстежень на його основі.

Ураховуючи значний обсяг витрат часу респондентів, які беруть участь в ДСС, за ведення записів доходів, витрат та надання інших відомостей про умови їхнього життя постановою Кабінету Міністрів України від 02.11.1998 № 1725 "Про проведення обстеження умов життя у домогосподарствах" для одного домогосподарства, яке бере участь у цьому обстеженні, встановлено щоквартальну плату у розмірі 10 відсотків прожиткового мінімуму на одну особу. У 2019 році розмір цих виплат становив: у першому та другому кварталах – 185,3 грн, у третьому кварталі – 193,6 грн, у четвертому кварталі – 202,7 грн на одне домогосподарство.

2.8. Конфіденційність, прозорість та захист

Знеособлення постачальників даних, конфіденційність інформації, яку вони надають, та її використання тільки в статистичних цілях мають бути гарантовані. Органи державної статистики мають поширювати статистичні дані об'єктивно, професійно та прозоро.

Захист конфіденційної статистичної інформації є одним із основних принципів проведення ДСС.

Забезпечення статистичної конфіденційності у практиці проведення ДСС здійснюється відповідно до вимог законів України "Про державну статистику", "Про інформацію", "Про захист персональних даних", "Про доступ до публічної інформації", з урахуванням основних принципів і методів, визначених Методологічними положеннями щодо забезпечення статистичної конфіденційності в органах державної статистики, міжнародних вимог до правил конфіденційності статистичної інформації відповідно до регламентів ЄС.

Для дотримання встановлених законодавством гарантій забезпечення статистичної конфіденційності реалізуються такі заходи:

захист первинних даних, отриманих органами державної статистики від респондентів у ході проведення ДСС, відповідно до вимог Закону України "Про державну статистику" та використання їх виключно для статистичних цілей;

надання статистичної інформації, отриманої за результатами ДСС, користувачам у зведеному знеособленому вигляді;

нерозповсюдження статистичної інформації, яка була отримана в ході проведення ДСС, якщо є ризик розкриття первинних даних.

Для усунення загрози розкриття конфіденційності статистичних даних застосовуються такі методи, як знеособлення, агрегація, блокування вразливого значення (первинне блокування) та блокування значень, за допомогою яких можна розрахувати вразливі значення, що були заблоковані на етапі первинного

блокування (вторинне блокування), включаючи блокування значень взаємопов'язаних показників та беручи до уваги їх розрізи й агрегацію.

При підготовці статистичної інформації за результатами ДСС перевірка статистичної конфіденційності здійснюється для кожного із показників, що оприлюднюються. Контроль ризику розкриття статистичної інформації здійснюється за правилом порогового значення статистичного показника, встановленим Методологічними положеннями державного статистичного спостереження.

У ДСС питанням конфіденційності індивідуальних даних приділена особлива увага на всіх етапах його проведення: збору даних, обробки підсумків та поширення серед користувачів отриманих у ході спостереження результатів. Захист первинних даних забезпечується як у нормативному, так і в технічному аспектах.

3. Заключна частина

За період, що пройшов з часу підготовки попереднього звіту з якості, були проведені роботи з поліпшення якості державного статистичного спостереження, зокрема, удосконалено методологію та звітно-статистичну документацію обстеження умов життя домогосподарств.

Важливою умовою подальшого розвитку ДСС є забезпечення балансу між рівнем задоволення інформаційних потреб користувачів статистичної інформації, що передбачає застосування новітніх інформаційних технологій, та рівнем оптимізації процесу статистичного виробництва, що здійснюється шляхом удосконалення програмного забезпечення, запровадження нових технологій обробки даних, установлення постійного зворотного зв'язку з користувачами статистичної інформації та респондентами ДСС.

У зв'язку з цим упродовж найближчих років основними напрямками діяльності будуть:

- запровадження новітніх інформаційних технологій, відповідно до кращих практик країн ЄС, для збору даних, скорочення термінів їх обробки та надання користувачам;
- підготовка анонімізованих мікроданих у дослідницьких цілях за результатами обстеження умов життя домогосподарств;
- забезпечення інформаційної бази для розрахунків індикаторів Цілей сталого розвитку.

Крім того, планується провести у 2021 році чергове опитування користувачів статистичної інформації щодо рівня задоволення їхніх потреб в інформації та визначення оцінки якості статистичної інформації щодо показників самооцінки населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги за 2020 рік.